

Борисенко Дарина Володимирівна

аспірант Харківського регіонального інституту державного управління

Національної академії державного управління

при Президентові України

ORCID: 0000-0002-2159-8633

e-mail: darina.marchenko.87@gmail.com

СФЕРА КУЛЬТУРИ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Досліджено характерні особливості культури як об'єкта державного регулювання. Розглянуто різні поняття “культури”, її складові, аспекти та підходи. Визначено специфічні риси сфери культури як об'єкта державного регулювання, а також способи впливу держави на розвиток сфери культури у сучасних умовах.

Ключові слова: державна політика; сфера культури; культура; глобалізація; суспільство; розвиток; культурні потреби.

Постановка проблеми. ХХІ ст. – це час глобальних змін. У всіх галузях життя людини відбувається поширення глобалізаційних процесів. На фоні цих змін культура стає важливим чинником соціального та економічного прогресу як для людської цивілізації загалом, так і для кожної країни зокрема. Проте, як свідчить історичний досвід, неабияку роль у розвитку сфери культури відіграє держава та її інститути, які повинні не тільки створювати відповідні умови, а й формувати та реалізовувати національні культурні стратегії, закладаючи міцну основу для розвитку всього суспільства. Враховуючи зазначене вище, вкрай актуальним науковим завданням стає визначення специфічних рис сфери культури як об'єкта державного регулювання, що створить можливості для розробки прикладних механізмів державного впливу на розвиток зазначеної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного управління у сфері культури досліджувала низка вчених, серед яких: В. Авер'янов, В. Карлова, С. Дрожжина, Є. Кубко, В. Цветков та інші. Теоретико-методологічні засади та аспекти державного управління у сфері культури вивчали такі дослідники, як: В. Андрущенко, В. Бакуменко, О. Гриценко, І. Дзюба, В. Скуратівський, М. Жулинський, С. Чукут та інші. Питання стосовно структури та механізмів реалізації функції культури у державному управлінні висвітлені в роботах таких вчених: О. Бойко, П. Гудзенко, В. Клочко, Я. Мандрик, М. Семенова та інші. Вагомий внесок у дослідження особливостей державної політики у сфері культури зробили такі дослідники, як: В. Андрущенко, Ю. Богущкий, Л. Востряков, В. Жидков, В. Малімон, Г. Чміль. Також привертають увагу в аспекті проблематики цього дослідження роботи зарубіжних учених, зокрема: Д. Адамса, В. Болто, А. Голдбарда, К. Мак-Кохи, Г. Хілдман-Чартран та інших.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Дослідження поняття “культура” має на сьогодні розгалужену структуру, яка потребує до(визначення)/добробку в напрямку державного регулювання. В роботі визначено поняття “культура” на основі узагальнення різноманітних підходів та виокремлено характерні особливості сфери культури, її складових як об’єкта державного регулювання; визначено ефективні способи впливу держави на розвиток сфери культури у сучасних умовах.

При цьому залишається не розглянутою низка пріоритетних напрямів, одним із яких є підтримка “культурної дипломатії”, особливості сприяння її розвитку.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні існує декілька сотень визначень поняття “культура”, а також багато підходів до її вивчення, теоретичних концепцій, моделей та видів культури. Водночас еволюцію наукових уявлень про поняття “культура” можливо розглядати в трьох взаємопов’язаних між собою аспектах: історичному, політичному і філософському.

Історичний аспект. Поняття “культура” еволюціонувало паралельно з соціально-економічними та політичними змінами у світі. Починаючи з розвитку людської цивілізації, трактування поняття “культура” еволюціонувало від визначення “обробки” та робіт римського філософа М. Цицерона до сучасного розуміння у працях німецького філософа-просвітителя С. Пуфендорфа, а також робіт французьких просвітителів та німецьких класиків, які представляли культуру як прогрес людства.

XVIII ст. відкрило новий погляд на поняття “культура”, поєднавши досвід минулого і сучасного. У цей час культура сприймалася як продукт діяльності людського розуму. Багато про це писали французький філософ-просвітник та письменник Ж.-Ж. Руссо, німецький філософ І. Кант та німецький філософ й історик Й. Гердер, який визначив культуру як реальність людського суспільства.

Аналізуючи історичний аспект, відзначимо, що у ще XVII – XVIII ст. культуру визначали як: процес інтелектуального, духовного, естетичного розвитку (так зване “галузеве” розуміння); “увесь спосіб життя” певної спільноти (“антропологічне” розуміння); сукупність творів та процесів (практик) інтелектуальної та мистецької діяльності (“документальне” розуміння) [1].

У XX ст. виникло питання щодо того, щоб точно визначити два головні терміни: “культура” та “соціальна структура”. Так, соціолог К. Гірц відзначив, що культура виявилась невіддатливою і залишається більш уповільненою. Але, як виявилось, така інерційність культурного розвитку пов’язана не тільки з самою суттю цього феномена, а ще й зі складністю чіткого визначення предмета наукових досліджень. Тому, на думку дослідника, наукове вивчення культури найчастіше “застрягало” в простій описовості [2]. Наприкінці XX ст. було переглянуто тлумачення культури. У цей же час більше уваги приділялось питанням, які охоплювали культурну сферу, розуміючи, що культура є важливим чинником розвитку суспільства.

Наприкінці ХХ ст. глобалізація вже стала незмінною умовою людської діяльності [3]. Культура як складова сучасного суспільства потрапила під вплив глобалізаційних процесів. Саме зараз багато соціологів, філософів, політологів та культурологів, серед яких: З. Бжезинський, С. Хантінгтон, І. Дзюба, В. Шейко, звернули увагу на проблеми аналізу глобалізації як чинника впливу на культурну політику та культуру загалом.

Серед науковців існує думка, що саме ХХІ ст. – це час, коли основою буде саме інтелект людських ресурсів та час, коли найбільша за площею європейська держава продовжить свій розвиток і зосередиться на питаннях культури та культурної політики. Культура повинна облагороджувати суспільство, формувати найкращі думки кожного індивіда. Сьогодні повинно поєднати традиції та інновації – у цьому і полягає завдання нового часу.

Звичайно ж, позитивні тенденції нівелюються недоліками культурної політики, проте ХХІ ст. – це час створення нових умов розвитку культури та якісно нового рівня державного управління.

Політичний аспект. Тісні відносини між культурою і політикою існували завжди. Розвиток культури настільки залежить від держави, наскільки важливою є підтримка культури для політичної влади. Культура – це багатоаспектне явище. Вона і певний еталон, і відносини між людьми, і конкретна людська діяльність. Водночас вона є цілою системою. Окрім того, культура кожної окремої людини інтерпретується саме через цей еталон.

Політична культура здебільшого визначається рівнем освіченості та професіоналізму політичної еліти суспільства, яка, своєю чергою, помножується на ступінь політичної обізнаності мас. Однак політична культура може також і стримувати суспільний розвиток [4].

Відомий український політолог В. Карасьов відзначає, що в політиці, в якій відсутній певний ціннісний зміст, національно-культурне забарвлення “розповзається”, перетворюється на пустопорожню балаканину [5].

Аналізуючи культуру і політику та їх зв'язок, зазначимо, що культура – це все ж таки результат дії комплексу різних факторів, у той час, як політика є частиною культури. У політичній діяльності існують певні цінності та певні приклади поведінки. Специфікою цієї взаємодії є відмінність, відмінність культур. І саме це дає змогу зрозуміти нестабільність політичної системи у різних умовах.

Філософський аспект. Культура з давніх часів була об'єктом уваги філософів. Їх узагальнення дає змогу виділити такі основні підходи щодо трактування культури: антропологічний, соціологічний, системний, діяльнісний, особистісно-творчий, семіотичний.

Прикладом антропологічного визначення є розуміння культури як того, що створено людиною (Л. Бернард), а також як способу життя, який наслідують спільність або плем'я (К. Уіслер).

Соціологічний підхід характеризується тим, що визначає поняття “культура” як: успадковані винаходи, речі, технічні процеси, ідеї, звичаї і цінності (Б. Малиновский); міцні вірування, цінності і норму поведінки, яка організовує соціальні зв’язки і робить можливою загальну інтерпретацію життєвого досвіду (У. Беккет), а також як мову, вірування, естетичні смаки, знання, професійну майстерність і різні звичаї (А. Радкліфф-Браун).

У межах системного підходу поширене розуміння культури як шляху від замкнутої єдності через розвинене різноманіття до розвиненої єдності (Г. Зиммель), що має відносно постійний нематеріальний зміст, який передається у суспільстві за допомогою процесу соціалізації (Г. Беккер), а також функціонує як організована система, що спрямовує соціальні дії особистості, має регулятивну силу та впливає на всі соціальні процеси (Т. Парсонс) [6]. Відомий дослідник Л. Гумільов стверджував: “Культура – створіння рук і розуму людини – система жорстка, хоча замкнута, не здатна до самостійного розвитку. Будь-який предмет, будучи створеним людиною, набуває форми, яка консервує матеріал: камінь, метал чи слово або музичну мелодію. Творіння рук людських виходить за межі природного саморозвитку. Воно може або зберігатися, або руйнуватися” [7].

У межах аксіологічного підходу культурою є і сукупність безлічі відмінних духовних, матеріальних, інтелектуальних цінностей, властивих групі людей, зокрема способу життя, гарантованих прав людини, системи традицій і вірувань [8].

Представником діяльнісного підходу можна назвати Д. Віко, який зазначав: культура – це те, що твориться людиною, на відміну від того, що твориться природою. Культура у “вужчому” її значенні – це сукупність цінностей, норм та ідеалів, що виконують як конструктивну, так і, передусім, регулятивну роль у певному конкретному суспільстві [9].

Доктор філософських наук В. Петрушенко, якого ми можемо також зарахувати до представників діяльнісного підходу, розглядаючи культуру, зазначає, що це сфера найяскравішого виявлення людини, її характеристик і можливостей. Науковець пояснює, що це та частина дійсності, яка перетворена людиною, але в якій людські творчі можливості виявились із найбільшим ступенем повноти, досконалості та виразності, внаслідок чого культура є носієм виявлень людини як людини, тобто сферою найперших і найвищих цінностей, ідеалів, сенсів [10].

Схожої думки дотримується і М. Мальований, який відзначає, що культура є сукупністю способів діяльності цінностей, при цьому зауважуючи на суто людському спрямуванні культури. Роблячи висновки, дослідник також зупиняється саме на тому, що гуманістична функція є головною функцією культури [11]. Учений Л. Балашов визначає культуру як сукупність знань і умінь, спрямованих на самозбереження, відтворення, вдосконалення людини, втілених частково в нормах життя, частково в предметах матеріальної і духовної культури [12].

Підсумовуючи, наголосимо, що найдоцільнішим, на нашу думку, у сучасному світі є розуміння культури з позиції діяльнісного підходу. Відповідно, у контексті динаміки, культура – це спосіб діяльності людини, людських спільнот щодо створення, поширення та збереження матеріальних, соціальних та духовних цінностей, а у контексті статички – це результати зазначеної діяльності.

Таким чином, культура – це надбання людей, що створено їх власним розумом та креативністю, яке закладає фундамент розвитку суспільства як загалом, так і в окремих сферах. При цьому вона поділяється на духовну, соціальну та матеріальну. Духовна культура – це усі ідеї, цінності та сама поведінка, яка орієнтована на всі ці аспекти життя. Матеріальна культура, своєю чергою, заохочує до задоволення потреб суспільства, до технологічної сторони буття. А соціальна – це безпосередньо вже самі відносини між людьми [13].

Аналізуючи поняття “сфера культури”, зазначимо, що воно є збірним щодо сукупності галузевих систем, проте його зміст не можна вважати усталеним. До того ж, за результатами узагальнення наукової літератури, можемо відзначити певні явища, які належать до цієї сфери. По-перше, це сукупність духовних, матеріальних та соціальних цінностей, які становлять культурний здобуток суспільства [14]; по-друге, це мережа закладів культури [15]; по-третє, це система культурних норм [16].

Специфіка сфери культури полягає у способах задоволення естетичних та інформаційних потреб людини. Діяльність у сфері культури здійснюється організаціями, закладами різних форм власності, а також приватними особами.

При цьому очевидно, що розвиток та ефективне функціонування сфери культури неможливі без єдиної системи управління у сфері культури. Якісна система повинна стимулювати розвиток діяльності закладів культури, створювати можливості для становлення нових форм культурної діяльності.

Сфера культури є багатофункціональною та має високу здатність самоорганізації, проте саме ці її якості дають можливість для роздумів стосовно того, чи дійсно вона є інструментом державного регулювання розвитку суспільства, чи нею взагалі не можна керувати. Якщо заглибитися в історію, то відомо, що ще здавна існували інститути, які регулювали сферу культури, такі як держава, церква та ринок.

Доцільно відзначити, що саме взаємовідносини держави та культури є найголовнішими, вони пов’язані з соціально-економічними та адміністративними особливостями. Відповідно, найбільша відповідальність за розвиток сфери культури покладається на державу, насамперед щодо вдосконалення чинного законодавства. Найважливішими завданнями держави, окрім законодавчих важелів, є сприяння створенню максимально якісного культурного середовища та формування якісного кадрового ресурсу [17].

Головну роль у питаннях стосовно регулювання сфери культури відіграє уряд, створюючи умови для збереження та розвитку культурного надбання.

На думку вченої С. Дрожжиної, об'єкт культури у державному управлінні – це фізичні особи, людські спільноти, колективи [18].

На думку вченої Л. Максим'як, у сучасних умовах державне регулювання сфери культури в Україні має виходити на якісно новий рівень та враховувати європейський досвід [19].

У сучасних умовах держава повинна не тільки спрямовувати культурну діяльність населення, а ще й обов'язково узгоджувати культурні потреби та інтереси різних верств суспільства. Також сучасне регулювання неможливе без знань, тому що саме інтелектуальні ресурси виокремлюють організації, які відповідально вкладають їх у свою діяльність.

У сучасному світі взаємовідносини між державою та сферою культури змінюються і роль держави стає все менш прямою, форми управління піддаються певним трансформаціям. Держава більшу увагу приділяє саме тому, як це буде відбуватися, і тому, наскільки ефективно будуть проходити трансформаційні процеси, але проблеми є, і їх потрібно вирішувати.

Державне регулювання сфери культури є не просто ключовим завданням для держави, а ще й важливим показником її у світовому просторі.

Здійснення державного регулювання повинно мати певні пріоритети. Насамперед, це збереження культурного надбання, створення єдиного простору на основі традицій, доступність для широких верств населення, укріплення матеріально-технічної бази та забезпечення інноваційного розвитку сфери культури.

Досліджуючи особливості державного регулювання сфери культури, зауважимо, що актуальною є проблема використання методів та способів управління, які не відповідають потребам інтеграції установ культури в ринкову економіку. Це призводить до того, що неефективно використовуються ресурси, що ще раз засвідчує, наскільки формування єдиної ефективної системи управління складовими сфери культури є необхідною умовою їх перспективного розвитку.

У цьому контексті існує два напрями впливу держави на сферу культури: перший – це формування культурного життя загалом, другий – погодження культурних потреб та інтересів різних верств суспільства зокрема. Для того, щоб ефективно управляти культурою, потрібне певне інтегрування контролю і саморегуляції в ній, застосовуючи заходи щодо запланованого ефекту.

До сфери культури як до сфери державного управління не можна застосовувати стандартні підходи і методи, бо існує певна специфіка. Потрібно виділяти такі напрями та інструменти державного управління у сфері культури:

- заохочення державою розвитку сфери культури, а саме надання фінансової підтримки культурним організаціям і установам, створення державних культурних установ, надання державних грантів;

- заохочення державою участі в культурному житті всього населення;

- забезпечення відновлення, захисту, збереження і передачі майбутнім поколінням культурної спадщини держави;
- просування культури держави за кордоном для забезпечення іміджу;
- підтримка літератури і мистецтва, кінематографу, театру, цирку, музичної сфери;
- підтримка культурно-рекреаційних проектів і просторів;
- підтримка народного мистецтва і творчості; підтримка культурно-пізнавального туризму;
- здійснення контролю, нагляду та ліцензування в сфері культурної спадщини;
- підтримка “культурної дипломатії” [20].

Водночас необхідно відзначити, що основою державного управління сферою культури є конституційний принцип пріоритету прав та інтересів людини. Він є визначальним для діяльності всіх державних органів та різних організацій [21].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проаналізувавши наявні визначення поняття “культура”, стає зрозумілим той факт, що всі вони відображають характерні риси суспільного явища. Культура є однією з найважливіших сфер життєдіяльності людини та орієнтиром, за яким визначається рівень розвитку суспільства загалом.

Дослідження поняття “культура” в межах історичного, політичного і філософського підходів дало змогу визначити, що культура – це спосіб діяльності людини, людських спільнот щодо створення, поширення та збереження матеріальних, соціальних та духовних цінностей, а у контексті статистики – це результати зазначеної діяльності.

Успішний розвиток культури на національному рівні в сучасному світі передбачає втручання держави за допомогою механізмів та інструментів державного регулювання. При цьому державне регулювання в сфері культури повинно здійснюватися відповідно до пріоритетів, головними з яких на сьогодні є: збереження культурної та духовної спадщини; просування в культурному просторі моральних цінностей; забезпечення максимальної доступності для широких верств населення кращих зразків культури і мистецтва; створення культурних кластерів та туристичних брендів; максимальне залучення туризму в сферу культури; забезпечення інноваційного розвитку сфери; застосування сучасних технологій; ефективна підготовка кадрів; зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури у всій країні; підтримка “культурної дипломатії”. Особливості сприяння розвитку “культурної дипломатії” стануть предметом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Гриценко О. А. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі. Київ : УЦКД, 2000. С. 7.
2. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе / пер. з англ. Київ : Дух і літера, 2001. С. 420.

3. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию. Москва : Прогресс-Традиция, 2001. 304 с.
4. Кисельов С. Іntenції політичної реальності в контексті сучасної культури // Наукові записки НУ “КМА”. Політологія. Т. 12. Київ : Педагогіка, 1999. С. 10—16.
5. Карасев В. Ю. Президенту хотят вернуть статус верховного политического игрока // Киевский телеграф. 2010. № 10. 12 – 18 марта.
6. Кертман Л. Е. К методологии изучения культуры и критике её идеалистических концепций // Новая и новейшая история. 1973. № 3. URL : <http://www.countries.ru/library/theory/definition.htm> (дата обращения : 02.02.2020).
7. Гумилев Л. География этноса. Ленинград : Наука, 1990. С. 27.
8. Юрьев В. М. [и др.] Политическая экономика. Экономические интересы и особенности их реализации в различных сферах современной экономики : монография : в 3 т. Т. 3. Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2009. С. 22.
9. Філософський словник соціальних термінів / за заг. ред. В. П. Андрущенко. Вид. третє, доп. Харків : Р.И.Ф., 2005. С. 386, 387.
10. Петрушенко В. Л. Філософія: курс лекцій : навч. посіб. Київ : Каравела ; Львів : Новий світ-2000, 2001. 448 с.
11. Мальований М. М. Культура як суспільне явище (методологічний та методичний аспект розгляду) // Горизонти образования. 2011. № 3. С. 154—163.
12. Балашов Л. Е. Философия : учебник. 2-е изд., с изм. и доп. Москва, 2005. 672 с.
13. Кребер А. Л., Клакхон К. Культура. Критический обзор понятий и определений // Культурология. 2000. №1. С. 105—183.
14. Фесенко Н. С. Державне регулювання розвитку культури на регіональному рівні : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління”. Харків, 2006. 18 с.
15. Копієвська О. Р. Проблеми реалізації культурної функції в республіці Білорусь // Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 32—38.
16. Батіщева О. С. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. держ. упр. : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління”. Львів, 2007. 20 с.
17. Ивашкин М. В., Короткова, Г. К. Сфера культуры как объект управления и ее роль в развитии социально-экономических отношений общества // Вестник ТО-ГУ. 2011. № 1(20). С. 201.
18. Дрожжина С. В. Культурна політика як проблема сучасного соціокультурного процесу : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. філос. н. : спец. 09.00.03 “Соціальна філософія і філософія історії”. Донецьк, 2004. 17 с.
19. Максим’як Л. Л. Державне управління у сфері культури: європейський досвід для України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01. Львів, 2011. 20 с.
20. Кармышев Ю. А. Новые инструменты в системе государственного управления региональным инновационным развитием // Социально-экономические явления и процессы. 2013. № 8. С. 49—57.
21. Понкин И. В. Особенности управления в области культуры // Муниципальная экономика и управление. 2014. № 28. С. 2.

Статтю подано: 02.03.2020

Статтю схвалено: 26.03.2020

Borysenko Daryna Volodymyrivna

*Postgraduate of Politology and Philosophy Department
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy for
Public Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0002-2159-8633

e-mail: darina.marchenko.87@gmail.com

SPHERE OF CULTURE AS STATE REGULATION OBJECT

Problem setting. The 21st century is a time of global change. Globalization is spreading in all areas of human life. Against the background of these changes, culture is turning into an important factor of social and economic progress for both the human civilization as a whole and for individual countries. However, as historical experience shows, the state and its institutions play an essential role in the development of the cultural sphere, which should not only create the appropriate conditions, but also shape and implement the national cultural strategies, laying a solid foundation for the development of the entire society. The scientific task is to identify specific features of the cultural sphere as an object of state regulation, which will create opportunities for the development of the applied mechanisms of the state impact on the cultural sphere development.

Recent research and publications analysis. The issues of public administration in the field of culture were investigated by a number of scientists, including: V. Averianov, S. Drozhzhina, V. Karlova, E. Kubko, V. Tsvetkov and other scholars. The theoretical and methodological foundations and aspects of public administration of the sphere of culture were studied by such researchers as V. Andrushchenko, V. Bakumenko, S. Chukut, I. Dziuba, O. Gritsenko, V. Skuratovsky, M. Zhulinskyi and others. The subject of the structure and mechanism for implementing the function of culture in public administration has been covered in the works by such scientists as O. Boiko, P. Hudzenko, V. Klochko, Y. Mandryk, M. Semenova and other researchers. A considerable contribution has been made by V. Andrushchenko, Y. Bohutskyi, G. Chmil, V. Malimon, L. Vostryakov, V. Zhidkov. The works of foreign scientists, in particular D. Adams, V. Bolto, H. Chartrand, A. Goldbard, C. McCaughey and a number of others also draw attention in terms of our study.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The current research of the concept of “culture” has an extensive structure that needs to be defined (re-defined) along the lines of state regulation. The paper defines the concept of “culture”, based on generalization of various approaches, and distinguishes the characteristic features of the sphere of culture and its constituents. Culture is considered as an object of state regulation; effective ways for the state to influence the development of the sphere of culture in the modern conditions are determined.

However, a number of priority areas still remain understudied, one of them being the support of the so-called “cultural diplomacy” and the specificity of promoting its development.

Paper main body. Today, there exist several hundred definitions of the concept of “culture”, as well as many approaches to its study, theoretical concepts, models and types of culture. It should be noted that the evolution of the scientific understanding of the concept of “culture” can be considered in three interrelated aspects: historical, political and philosophical.

Scientists believe that the 21st century is the time when the intelligence of human resources will serve as the core, and when the largest in size European country will continue its development, focusing on cultural affairs and cultural policy. Culture should enrich the society, and shape the best thoughts of each individual. The present day should unite traditions and innovations – this is the task of the new age. The 21st century is a time of creating new conditions for the development of culture and a qualitatively new level of governance.

There has always existed a close relationship between culture and politics. The development of culture depends on the state insofar as the support of culture is important for the political power. Culture is a multifaceted phenomenon. It is a certain standard, relationships between people, and specific human activities as well. At the same time, it is an integral system. However, the culture of every individual is interpreted precisely through this standard.

Speaking about culture and politics and their relationship, it is worth mentioning that culture, eventually, is the result of a set of different factors, while politics is part of culture. There are certain values and behaviors in political activity. The specificity of this interaction is difference, i. e. the difference between cultures. And this is exactly what makes it possible to understand the instability of the political system under different conditions.

In our opinion, in the modern world it is most appropriate to understand culture from the standpoint of the activity approach. Accordingly, from the point of view of dynamics, culture is a way of human activity, the activity of communities related to creation, dissemination and preservation of material, social and spiritual values; while in terms of statics, these are the results of the said activity. Therefore, culture is people's achievement attained through their own intellectual and creative abilities, which lays the foundation for the development of society as a whole and its individual areas.

Concerning the concept of the “sphere of culture”, we might note that it is of composite nature in relation to the entire set of sector-specific systems; yet, it's content can not be regarded as fully established. The specificity of the cultural sphere lies in the ways of satisfying the aesthetic and informational needs of people. Cultural activities are carried out by organizations, institutions of various forms of ownership, as well as by private individuals. This makes it obvious that the development and efficient functioning of the cultural sphere is impossible without a unified system of management in the cultural sphere. A high-quality system should stimulate the development of cultural institutions and create new opportunities for the new forms of cultural activity.

The sphere of culture is multifunctional and possesses a high capacity for self-organization; but it is these qualities that makes one reflect upon whether it is really an instrument of state regulation of society's development, or whether it can be regulated at all. If we step back deeper into history, it becomes clear that long ago there existed institutions that regulated the sphere of culture, such as the government, the church, and the market.

In today's world, the relationship between the state and the sphere of culture is changing; the role of the state is becoming less direct, the forms of governance undergo certain transformations. The state pays more attention to how transformation processes will take place and how effective they will be. Actually, problems do exist, and they have to be addressed. State regulation is not simply a key task, but also an important indicator of the state's activity in the world. The implementation of state regulation must have certain priorities. First and foremost, they are: preservation of the cultural heritage; creation of a unified space,

based on traditions; accessibility for the general public; strengthening of the material and technical base; and ensuring the innovative development of the sphere of culture.

Investigating the peculiarities of the state regulation of the sphere of culture, it should be noted that the problem resides in using the methods and modes of management that do not meet the needs of cultural institutions' integration into the market economy. This results in an inefficient utilization of resources, proving once again that formation of a single effective system of management of the cultural sphere components is a prerequisite for their future development.

In this context, there are two areas of the state impact on the sphere of culture: the first is formation of cultural life in general, the second – coordination of the cultural needs and interests of different social groups. In order to effectively manage culture, a certain integration of control and self-regulation is required, with the relevant measures to be taken for the intended effect.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Having analyzed the existing definitions of the concept of “culture”, one can understand that they all reflect the characteristics of this social phenomenon. Culture is one of the most important spheres of human life and the benchmark that determines the level of development of society in general.

The study of the concept of “culture” in terms of the historical, political and philosophical approaches has made it possible to establish that culture is a way of human activity, the activity of communities related to creation, dissemination and preservation of material, social and spiritual values; while in terms of statics, they are the results of these activities.

In the modern world, a successful development of culture at the national level implies state intervention through the mechanisms and instruments of state regulation. At the same time, the state regulation in the sphere of culture should be carried out in accordance with a set of priorities, the main of which for the time being are as follows: preservation of the cultural and spiritual heritage; promotion of moral values in the cultural space; ensuring maximum accessibility for the general public of the best samples of culture and art; creation of cultural clusters and tourism brands; a maximum involvement of tourism in the cultural sphere; ensuring innovative development of the cultural sphere; application of modern technologies; effective training of personnel; strengthening the material base of cultural institutions countrywide; support for the “cultural diplomacy”.

The features of facilitating the development of the cultural diplomacy will be the subject of our further research.

Key words: state policy; sphere of culture; culture; globalization; society; development; cultural needs.

References

1. Hrytsenko, O. A. (2000). *Kultura i vlada. Teoriia i praktyka kulturnoi polityky v suchasnomu sviti*. Kyiv: UTsKD. 7 p. [in Ukrainian].
2. Hirts, K. (2001). *Interpretatsiia kultur: Vybrani ese*. Kyiv: Dukh i litera. 420 p. [in Ukrainian].
3. Bek, U. (2001). *Chto takoe globalizaciia? Oshibki globalizma – otvety na globalizaciju*. Moskva: Progress-Tradicija. 304 p. [in Russian].
4. Kyselov, S. (1999). Intentsii politychnoi realnosti v konteksti suchasnoi kultury. *Naukovi zapysky NU “KMA”. Politolohiia*, Issue 12, pp. 10-16 [in Ukrainian].

5. Karasev, V. Ju. (2010). Prezidentu hotjat vernut' status verhovnogo politicheskogo igroka. *Kievskij telegraf*, Issue 10 [in Russian].
6. Kertman, L. E. (1973). Metodologii izuchenija kul'tury i kritike ejo idealisticheskikh koncepcij. *Novaja i novejschaja istorija*, Issue 3. URL : <http://www.countries.ru/library/theory/definition.htm> [in Russian].
7. Gumilev, L. (1990). *Geografija jetnosa*. Leningrad: Nauka. 27 p. [in Russian].
8. Juriev, V. M. (2009). *Politicheskaja jekonomika. Jekonomicheskie interesy i osobennosti ih realizacii v razlichnyh sferah sovremennoj jekonomiki*. (Vol. 3, pp. 22). Tambov: Izdatel'skij dom TGU im. G. R. Derzhavina [in Russian].
9. Andrushchenko, V. P. (2005). *Filosofskiy slovnyk sotsialnykh terminiv*. Kharkov: R.Y.F. pp. 386-387 [in Ukrainian].
10. Petrushenko, V. L. (2000). *Filosofija: kurs leksii*. Kyiv: Karavela ; Lviv: Novyi svit. 448 p. [in Ukrainian].
11. Malovanyi, M. M. (2011). Kultura yak suspilne yavyshe (metodolohichniy ta metodychnyi aspekt rozghliadu). *Gorizonty obrazovaniya*, Issue 3, pp. 154-163 [in Ukrainian].
12. Balashov, L. E. (2005). *Fylosofiya*. Moskva. 672 p. [in Russian].
13. Kreber, A. L., Klakhon, K. (2000). Kul'tura. Kriticheskij obzor ponjatij i opredelenij. *Kulturologija*, Issue 1, pp. 105-183 [in Russian].
14. Fesenko, N. S. (2006). *Derzhavne rehuliuвання rozvytku kultury na rehionalnomu rivni*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kharkiv [in Ukrainian].
15. Kopiiavska, O. R. (2007). Problemy realizatsii kulturnoi funktsii vrespublitsi Bilorus. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, Issue 4, pp. 32-38 [in Ukrainian].
16. Batishcheva, O. S. (2007). *Derzhavne upravlinnia rozvytkom natsionalnoi kultury v umovakh hlobalizatsii*. (Extended abstract of candidate's thesis). Lviv [in Ukrainian].
17. Ivashkin, M. V., Korotkova, G. K. (2011). Sfera kultury kak ob'ekt upravlenniya i ee rol v razvitii socialno-jekonomicheskikh otnoshenij obshchestva. *Vestnik TOGU*, Issue 1(20), 201 p. [in Russian].
18. Drozhzhyna, S. V. (2004). *Kulturna polityka yak problema suchasnoho sotsiokulturnoho protsesu*. (Extended abstract of candidate's thesis). Donetsk [in Ukrainian].
19. Maksymyak, L. L. (2011). *Derzhavne upravlinnia u sferi kultury: yevropeyskyy dosvid dlia Ukrainy*. (Extended abstract of candidate's thesis). Lviv [in Ukrainian].
20. Karmyshev, Ju. A. (2013). Novye instrumenty v sisteme gosudarstvennogo upravlenniya regional'nym innovacionnym razvitiem. *Social'no-jekonomicheskie javleniya i processy*, Issue 8, pp. 49-57 [in Russian].
21. Ponkin, I. V. (2014). Osobennosti upravlenniya v oblasti kul'tury. *Municipalnaja jekonomika i upravlenie*, Issue 28, pp. 2 [in Russian].

Paper submitted: 02.03.2020

Paper accepted: 26.03.2020

Цитування: Борисенко Д. В. Сфера культури як об'єкт державного регулювання // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 1 (62) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 106—117. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205819>).

Citation: Borysenko, D. V. (2020). Sphere of culture as state regulation object. *Efficiency of Public Administration*, Issue 1 (62), pp. 106-117. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205819>).